

Sygn. akt II CSK 496/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSA Barbara Lewandowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa D. M. i U. S.
przeciwko Bankowi Spółdzielczemu w P.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności
oraz z powództwa R. M.
przeciwko Bankowi Spółdzielczemu w P.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 11 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 września 2015 r., sygn. akt I ACa (...),

1) oddala skargę kasacyjną;

**2) zasądza od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kwotę
3.600,- (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowie D. M., U. S. i R. M. w pozwach skierowanych przeciwko pozwanemu Bankowi Spółdzielczemu w P. (w sprawach połączonych do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia) wnosili o pozbawienie w całości wykonalności tytułów wykonawczych w postaci dwóch bankowych tytułów egzekucyjnych z dnia 22 maja 2013 r., którym Sąd Rejonowy w Ł. nadał klauzule wykonalności. Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Ł. oddalił powództwo i obciążył powodów kosztami procesu, a wyrokiem z dnia 30 września 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) zmienił powyższy wyrok Sądu pierwszej instancji jedynie w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach, natomiast w pozostałym zakresie oddalił apelacje powodów.

Sądy obu instancji ustaliły, że powód D. M., w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, w dniu 1 marca 2012 r. zawarł z pozwanym Bankiem Spółdzielczym w P. umowę o kredyt odnawialny w rachunku bieżącym, do maksymalnej wysokości 200.000 zł, na czas oznaczony – od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 28 lutego 2013 r., z możliwością przedłużenia kredytowania na kolejny okres, na wniosek kredytobiorcy, poprzez podpisanie nowej umowy kredytowej. Ostateczna spłata wykorzystanego kredytu i odsetek miała nastąpić w terminie do dnia 28 lutego 2013 r. W dniu 1 marca 2012 r., powodowie U. S. i R. M. zawarli z pozwanym jednobrzmiące umowy poręczenia spłaty powyższego kredytu udzielonego D. M. Zgodnie z § 2 ust. 2 tych umów, poręczenie obejmowało zobowiązania dłużnika istniejące w chwili udzielenia poręczenia, jak i mogące powstać w przyszłości z tytułu wyżej wymienionej umowy wraz z odsetkami, prowizją i innymi należnościami Banku, na wypadek gdyby dłużnik nie wykonał tych zobowiązań w oznaczonym terminie.

Wobec niezłożenia przez kredytobiorcę stosownego wniosku w terminie oznaczonym w umowie, nie została ona przedłużona na okres następny. Z uwagi na brak spłaty zadłużenia kredytowego pozwany w dniu 22 maja 2013 r. wystawił dwa bankowe tytuły egzekucyjne (BTE) – jeden przeciwko D. M. i U. S., a drugi przeciwko R. M. W obu BTE stwierdzono, że zobowiązanie D. M. wynika z udzielonego kredytu w rachunku bieżącym na podstawie umowy z dnia 1 marca 2012 r., które to zadłużenie stało się w całości wymagalne w dniu 1 marca 2013 r.

oraz że zobowiązania U. S. i R. M. wynikają z poręczenia tego kredytu. Wskazano, że wysokość wymagalnych wierzytelności Banku na dzień wystawienia BTE wynosi: 196.088,79 zł z tytułu należności głównej, 100 zł z tytułu wezwań do zapłaty, 3 zł z tytułu prowizji oraz 6.258,72 zł z tytułu niespłaconych wymagalnych odsetek od należności głównej, naliczonych za okres od dnia 1 marca 2013 r. do dnia 21 maja 2013 r. w wysokości 4 - krotności kredytu lombardowego w NBP w stosunku rocznym. W obu BTE podano nadto, że dłużnicy w oświadczeniu z dnia 1 marca 2012 r. poddali się egzekucji do kwoty 340.000 zł. Postanowieniami z dnia 17 czerwca 2013 r. obu powyższym BTE na wniosek pozwanego nadane zostały sądowe klauzule wykonalności.

Na tle powyższych ustaleń faktycznych Sądy obu instancji uznały, że powództwo przeciwegzekucyjne oparte na art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. nie zasługuje na uwzględnienie. Nie zostało zaaprobowane stanowisko powodów co do niewymagalności roszczenia oraz nieważności umów poręczenia z uwagi na brak oznaczenia z góry wysokości poręczanego długu. Sąd drugiej instancji podzielił zarówno ustalenia faktyczne, jak i ocenę prawną Sądu Okręgowego. Uznał, że treść umów poręczenia, odwołując się wprost do umowy kredytowej, jasno określała zakres poręczenia i pozwalała na ustalenie, jakich wierzytelności ono dotyczy. Zakres obu poręczeń wynikał również z oświadczenia dłużników o poddaniu się egzekucji. Poręczyciele oświadczyli, że w przypadkach określonych w umowie kredytowej, w szczególności w razie niespłacenia długu w całości lub w części, odsetek umownych, prowizji i opłat bankowych, poddadzą się dobrowolnie egzekucji. Sposób naliczania odsetek oraz wysokość opłat i prowizji wynikały z umowy kredytowej, a także regulaminu oraz taryfy opłat i prowizji, do których odwoływały się obie umowy poręczenia. Za przyjęciem, że wysokość poręczonego długu została wystarczająco oznaczona, przemawia także wykładnia celowościowa art. 878 k.c. i przytoczone przez Sąd Apelacyjny orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powodowie podnieśli zarzut naruszenia prawa materialnego, wskazując na niewłaściwą interpretację i wadliwe zastosowanie art. 878 § 1 k.c. wyrażające się w uznaniu, że poręczenie za dług przyszły nie wymaga kwotowego ograniczenia zakresu odpowiedzialności

poręczyciela. Powodowie wnosili o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej apelację i o przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i uwzględnienia kosztów procesu.

Pozwany w odpowiedzi na skargę kasacyjną domagał się jej oddalenia i zasądzenia od powodów kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 878 § 1 k.c. stanowi, że można poręczyć (w sposób określony w art. 876 k.c.) za dług przyszły do wysokości z góry oznaczonej. W rozpoznawanej sprawie przedmiotem poręczenia do oznaczonej wysokości jest dług wynikający z umowy o kredyt odnawialny w rachunku bieżącym. Okoliczność ta nie przesądza jednak o takim charakterze poręczanego długu, jaki przypisują mu skarżący podnosząc, że wbrew art. 878 § 1 k.c. wysokość ich zobowiązania nie została w umowie określona konkretną kwotą.

Nie każda wierzytelność o nieustalonej wysokości jest wierzytelnością przyszłą (v. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2004 r., V CK 124/04 – LEX nr 146394, z dnia 9 lutego 2005 r., II CK 426/04 – LEX nr 147229). W chwili udzielenia przez pozwanych poręczenia objęty nim dług już istniał, lecz nie był wymagalny. Umowy poręczenia zawarte przez pozwanych nie odnosiły się zatem do długu, jaki może powstać w przyszłości, lecz do długu już zaciągniętego przez kredytobiorcę z chwilą zawarcia umowy kredytowej. W zakresie dozwolonym przez ustawę umowy poręczenia ustaliły sposób określenia wysokości poręczonego długu, precyzując wszystkie jego parametry: maksymalną wysokość kapitału, wysokość oraz sposób naliczania odsetek, wysokość opłat i prowizji objętych taryfą, jak również górną granicę kwoty poręczenia. O „przyszłym” charakterze wierzytelności nie decyduje to, że jej wysokość będzie kwotowo wyliczona w pewien czas po zawarciu umowy. Czynność taka ma znaczenie jedynie techniczne, jest operacją rachunkową służącą do dokonania stosownych zapisów w księgach rachunkowych kredytodawcy.

Z uwagi na charakter długu objętego poręczeniem pozwanych, posiadającego złożoną strukturę, niemożliwe było jego oznaczenie kwotowe w chwili udzielania poręczenia. Zakres zobowiązań poręczycieli został jednak

dokładnie określony w umowie kredytowej. Treść art. 878 § 1 k.c. także nie daje podstaw do uzależnienia ważności poręczenia za dług przyszły od określenia tego długu w oznaczonej kwocie. Określenie długu powinno nastąpić w taki sposób, aby wykładnia oświadczenia woli poręczyciela, dokonana z uwzględnieniem zasad przewidzianych w art. 65 k.c., pozwalała na jednoznaczne ustalenie, jaki jest zakres zobowiązania poręczyciela (v. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2009 r., V CSK 215/09 – LEX nr 688050). W przypadku poręczenia długu wynikającego z kredytu odnawialnego w rachunku bankowym, nie da się precyzyjnie określić zobowiązania poręczyciela już w momencie udzielania poręczenia. Z uwagi na dynamikę zadłużenia nie jest możliwe przewidzenie, z jakiej kwoty kredytu odnawialnego w rachunku skorzysta kredytobiorca oraz jak będzie się przedstawiał stan jego rozliczeń z bankiem w czasie, gdy dług stanie się wymagalny. Pewne jest, że o zakresie zobowiązania poręczyciela każdorazowo będzie rozstrzygał zakres zobowiązania dłużnika (art. 879 § 1 k.c.).

Sądy obu instancji ustaliły, w jaki sposób w umowach poręczenia zawartych z pozwanym przez powodów U. S. i R. M. skonkretyzowany został zakres udzielonego przez nich poręczenia. Poręczyciele w umowach poręczenia poświadczali, że znają treść umowy kredytowej D. M. z pozwanym Bankiem (§ 1 umowy) oraz że poręczają za zobowiązania określone w tej umowie, jak i mogące powstać w przyszłości z tytułu w/w umowy wraz z odsetkami, prowizją i innymi należnościami Banku. Każdy z poręczycieli oznaczył górną granicę swojej odpowiedzialności z tytułu poręczenia – do wysokości 340.000 zł i co do takiej kwoty poręczyciele poddali się egzekucji. W umowie kredytowej Bank oświadczył, że pobiera opłaty i prowizje (z różnych, określonych w umowie tytułów) za czynności związane z udzielonym kredytem, a szczegółowe stawki tych opłat i prowizji zamieszczone były w opublikowanej przez Bank taryfie. Opłaty te przewidziano, m.in., za wysłanie do kredytobiorcy i poręczycieli monitów wzywających do dobrowolnej spłaty zadłużenia przeterminowanego, za czynności windykacyjne i pozostałe czynności bankowe (§ 3 ust. 3 i 4 umowy kredytowej). Umowa kredytowa precyzyjnie regulowała sposób naliczania przez Bank odsetek od kredytu (§ 4), a także określała kolejność zarachowywania wpływów na rachunek kredytowy (§ 15). Kredytobiorca potwierdził otrzymanie od Banku

Regulaminu kredytowania oraz zawierającego poszczególne stawki wyciągu z Taryfy opłat i prowizji (§ 24 ust. 2). Regulamin kredytowania w § 9 określał rodzaje oraz tytuły pobieranych przez Bank opłat i prowizji.

Powyższe ustalenia umowne dostatecznie precyzowały zakres zobowiązania pozwanych, które zobowiązali się oni wykonać względem wierzyciela, na wypadek, gdyby dłużnik nie wykonał swojego zobowiązania (art. 876 § 1 k.c.). Wykładni oświadczeń woli poręczycieli należy dokonywać nie tylko na podstawie pełnej treści umów poręczenia, ale też przy uwzględnieniu powiązań pomiędzy postanowieniami tych umów a treścią umowy głównej. W orzecznictwie wyrażany jest pogląd o dopuszczalności określenia zakresu zobowiązania poręczycieli w sposób inny niż przez wskazanie oznaczonej kwoty pieniężnej, choćby przez odesłanie do innej umowy niż ta, z której wynika dług objęty poręczeniem (v. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2007 r., IV CSK 127/07 – LEX nr 485872, z dnia 19 lipca 2000 r., II CKN 283/00 – LEX nr 52566). Istotne jest takie określenie w umowie sposobu wyliczenia wysokości zobowiązania, aby przy uwzględnieniu rezultatów prawidłowo przeprowadzonej wykładni oświadczeń woli wierzyciela i poręczycieli możliwe było odtworzenie ich woli co do przedmiotu udzielonego poręczenia.

W chwili zawierania przez pozwanych umów poręczenia umowa dłużnika głównego (pozwanego D. M.) z Bankiem była już zawarta. Kredytobiorca zobowiązał się w niej do określonego świadczenia, polegającego na zwrocie najpóźniej w oznaczonym terminie pożyczonej kwoty wraz z odsetkami i prowizją, a w razie zajścia warunków do wzywania do zapłaty – także z kosztami takich wezwań i opłatami określonymi w umowie. Granicę odpowiedzialności poręczycieli określiła treść umów poręczenia odczytywana łącznie z treścią umowy kredytowej. Skoro pozwani poręczyli za zobowiązania wynikłe z niewykonania umowy kredytowej, to zakres ich zobowiązania obejmuje całość zobowiązania obciążającego kredytobiorcę, łącznie z odsetkami, opłatami i prowizją, jako należnościami objętymi umową zawartą przez bank z dłużnikiem głównym, do wysokości maksymalnej kwoty wskazanej w umowie poręczenia. Zakres odpowiedzialności poręczycieli zarówno co do kapitału i odsetek od kredytu, jak i odnośnie do innych należności ściśle związanych z kredytem, a ujętych w umowie

kredytowej, w tabeli opłat i prowizji, został wyczerpująco określony, w sposób umożliwiający oznaczenie zakresu poręczanego długu oraz – wbrew obawom skarżących - wyłączający możliwość obciążenia ich odpowiedzialnością za dług wykraczający poza treść zobowiązania wynikłego z umowy poręczenia. Odpowiedzialność poręczycieli w świetle postanowień umów poręczenia obejmowała kwotę niespłaconego kredytu, odsetki oraz wszelkie pozostałe należności uboczne banku, tj. prowizje i opłaty przewidziane w taryfie, ujęte w umowie kredytowej i nawiązujących do niej umowach poręczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r. – OSNC 2010, nr 12, poz. 168, z dnia 16 maja 2012 r., III CSK 249/11 – LEX nr 1232600).

Z przedstawionych względów zarzut naruszenia art. 878 § 1 k.c. jest nieuzasadniony, a ważność udzielonego przez skarżących poręczenia nie budzi wątpliwości. Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

aj

r.g.